

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Regionálna a miestna politika pre zvládnutie priemyselných zmien: úloha sociálnych partnerov a príspevok rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inováciu“

(2006/C 318/02)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 rozhodol vypracovať v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej na: „Regionálna a miestna politika pre zvládnutie priemyselných zmien: úloha sociálnych partnerov a príspevok rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inováciu“

Poradná komisia pre priemyselne zmeny, poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 31. augusta 2006. Spravodajcom bol pán **PEZZINI**, pomocným spravodajcom pán **GIBELIERI**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 181 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Európska rada sa na svojom summite v marci 2006 rozhodla v otázke obnovenia Lisabonskej stratégie klásť dôraz jednak na hospodársky rast a zamestnanosť, a vzhľadom na nový výzvu globalizácie aj na nový integrovaný prístup pri tvorbe politiky.

1.2 EÚ sa musí usilovať zabezpečiť pre svojich občanov inovatívny, konkurencieschopný a trvalo udržateľný rozvoja vytváraním a podporou nových podnikov, nových profilov povolání a väčšieho počtu pracovných miest, ktoré majú zároveň vyššiu kvalitu, a zároveň sa musí usilovať dosiahnuť silnejšiu hospodársku a sociálnu súdržnosť v celej EÚ. Súčasne sa musí zachovať európsky spoločenský model a dosiahnuť zameranie na hospodárstvo založené na vedomostiach.

1.2.1 Výbor je pevne presvedčený o tom, že bez „nového cyklu riadenia založeného na partnerstve a zodpovednosti“⁽¹⁾ by sa všetky snahy o dodanie nových impulzov oblasti konkurencieschopnosti a zamestnanosti minuli účinkom, a preto sú potrebné nové modely tvorby politiky, ktoré musia byť uplatňované rýchlo a vo všetkých oblastiach.

1.2.2 Výbor sa však domnieva, že tak 7. rámcový program pre VTR, ako aj nový program pre konkurencieschopnosť a inováciu sú založené príliš na prístupe „zhora nadol“. Preto ešte neumožňujú v rámci spoluzodpovednosti skutočné zapojenie a skutočnú aktívnu účasť verejných a súkromných aktérov rozvoja na miestnej a regionálnej úrovni, čo by odporúčania hodné a potrebné. Pritom by bolo potrebné využiť optimálnym spôsobom práve dôležitú funkciu sociálnych partnerov pri vytváraní predpokladov pre trvalo udržateľný a stály rast.

1.3 Európska únia by mala – okrem iného práve prostredníctvom dvoch už uvedených nástrojov – podporovať rozvoj

⁽¹⁾ Pozri zasadnutie Európskej rady, 23. – 24. marca 2006, závery predsedníctva, bod 4.

novej formy partnerstva na miestnej úrovni za spoluúčasti úradov, hospodárskych aktérov a najmä sociálnych partnerov a podporovať novú generáciu „miestnych a regionálnych zväzov pre rozvoj s ohľadom na globalizáciu“⁽²⁾.

1.4 EHSV je presvedčený, že neexistuje univerzálny recept pre tvorbu politiky. Každá regionálna/miestna úroveň musí nájsť sama pre seba tie koncepty, ktoré najlepšie vyhovujú miestnym podmienkam a danostiam, a ktoré zároveň zodpovedajú národným, európskym a medzinárodným rámcovým podmienkam.

1.5 Pre takéto koncepty je však podľa názoru EHSV potrebné stanoviť niekoľko spoločných kritérií:

- existencia štruktúrovaného dialógu s občianskeho spoločnosti a sociálneho dialógu,
- pravidelné verejné hodnotenie kvality a účinnosti uskutočnených opatrení,
- školenia aktérov a „katalyzátorov“ rozvoja,
- štruktúrované vzťahy medzi vysokými školami, podnikmi a štátnymi orgánmi,
- vysoko kvalitné vzdelávacie zariadenia a zariadenia odbornej prípravy,
- prepojenie vedecko-technických kompetenčných centier do sietí,
- vytvorenie/posilnenie komplexných agregátov (klastre, technologické parky, výrobné a finančné konglomeráty a pod.),

⁽²⁾ Pozri *Pacte industrial de la regio metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), v ktorom sa uvádza, že konkurencieschopnosť regiónu závisí od kvality podnikov a pracovných síl.

— dobre vybavenú, trvalo udržateľnú, atraktívnu a informatizovanú lokalitu,

— efektívne, stabilné štruktúry dohody a rozhodovacie štruktúry, ktoré sú založené na zapojení občanov.

1.5.1 V rámci takejto integrovanej regionálnej a miestnej politiky je okrem iného nenahraditeľný štruktúrovaný sociálny dialóg, o. i. o posilnení úlohy existujúcich miestnych hospodárskych a sociálnych rád, o zapojení sociálnych partnerov a zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti, ako aj o vytvorení účinnej formy hospodárskeho a sociálneho partnerstva ⁽³⁾.

1.5.2 V tejto súvislosti je potrebné pokračovať cestou, ktorú ukázal EHSV, a pri ktorej sú hospodárske a sociálne rady a podobné inštitúcie členských krajín EÚ zapájané do štruktúrovaného dialógu s EHSV.

1.6 Stupeň úspechu novej tvorby politiky bude v každom prípade závisieť od schopnosti určiť najvhodnejšiu občanom blízku úroveň pre manažment problémov a riešení – a to zároveň v súlade s princípom subsidiarity, pričom je potrebné zachovať súdržnosť a dodržať koncepty, ktoré sú spoločné pre viaceré intervenčné úrovne ⁽⁴⁾.

1.7 Výbor je presvedčený, že skúmaním strednodobých a dlhodobých možností postupov, akcií a intervencií vo forme participatívneho skúmania budúcnosti (*foresight*) je možné poskytnúť cenný, zo základu vychádzajúci prínos k ďalšiemu spoločenskému rozvoju a rozšíreniu možností politických a administratívnych rozhodujúcich činiteľov, ako aj predovšetkým k vytváraniu a posilňovaniu vzájomných vzťahov medzi technologickými, hospodárskymi, sociálnymi, politickými a kultúrnymi oblasťami, ktoré sú podstatné pre realizáciu trvalo udržateľného a konkurencieschopného rozvoja.

1.8 Toto si vyžaduje predovšetkým účasť sociálnych partnerov a zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti, aby sme si vytvorili jasný obraz o silných stránkach a slabínach a mohli zisťovať nové možnosti na domácom aj medzinárodnom trhu.

1.9 Globalizácia sice spôsobuje konkurenčný tlak na modernizáciu, inováciu a zlepšenie reťazca využívania hodnôt a umožňuje efektívnejšiu a hospodárnejšiu výrobu a marketing tovarov a služieb, skrýva však v sebe aj, pokiaľ nedôjde k včasnej intervencii, nebezpečenstvo opätovnej segmentácie a fragmentácie hospodárskeho a sociálneho súkolia najmä na regionálnej a miestnej úrovni.

⁽³⁾ Pozri usmernenia Komisie pre kohéznú politiku: Aktívne horizontálne partnerstvo (sociálni partneri, organizovaná občianska spoločnosť, štátna úroveň) a účinné vertikálne partnerstvo (Európska komisia, národné vlády, regionálny a miestna správa).

⁽⁴⁾ Demokraciablízkaobčanom.

1.9.1 Z toho podľa názoru výboru vyplýva potreba čo najskôr vytvoriť nové kompetencie, aby mohli byť občania pripravení na nutné zmeny. Je potrebné zorganizovať spoločné opatrenia v oblasti ďalšieho vzdelávania pre manažérov klastrov, riaditeľov podnikov a zodpovedných pracovníkov finančných a úverových inštitúcií, ktoré musia byť uskutočnené v spolupráci s rozhodujúcimi politickými činiteľmi, zodpovednými pracovníkmi vo verejnom sektore a vedúcimi pracovníkmi miestnych a regionálnych územných celkov.

1.10 Výbor zastáva názor, že premeniť vedomosti získané pomocou investícií do výskumu a vývoja, inovácií a vzdelávania na inovačný potenciál a výhody v hospodárskej súťaži, a tým prilákať pracovné sily a kapitál je možné len integrovaným a participatívnym prístupom.

1.10.1 Na tomto základe je teda nevyhnutne nutné hľadať nové možnosti zatraktívnenia lokalít pre pracovné sily, o. i. zlepšením zlučiteľnosti povolania a rodiny, ako aj vytvorením podnetov, najmä pre vedcov a vysoko kvalifikovaných pracovníkov, ako napríklad vedúcich pracovníkov, výskumníkov, odborných pracovníkov v priemysle, ktoré by záujemcom umožnili využívať výhody dostatočne atraktívneho pracovného života.

1.11 Nový rámcový program pre konkurencieschopnosť a inováciu 2007 – 2013 nemôže byť, podľa EHSV, bráný do úvahy samostatne, bez prepojenia s inými oblasťami politiky a programami Spoločenstva pre intervencie na regionálnej a miestnej úrovni. Výbor sa preto vyslovuje za to, aby sa tieto problémy riešili prostredníctvom troch intervenčných osí: Programu pre podnikanie a inováciu, programu pre podporu politiky IKT a programu Inteligentná energia.

1.12 Z tohto uhla pohľadu výbor uprednostňuje úzku koordináciu rámcového programu s opatreniami v oblasti regionálnej politiky a kohéznej politiky a cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce, ako aj so 7. rámcovým programom VTR, v rámci ktorého je čiastkový program „Kapacity“ venovaný výskumu v prospech MSP, „regiónom zameraným na vedomosti“, podpore inovácie a inovatívnych podnikových služieb, ako aj potrebným vzťahom medzi školstvom a podnikmi.

1.13 Výbor si myslí, že takéto iniciatívy si vyžadujú nielen vysoký stupeň koordinácie, aby mohli vytvárať synergie a zabráňovať vzájomnému prelínaniu alebo protichodným snahám, ale musia byť aj na mieste členené podľa príslušných priorit a prispôbené spoločným základným bodom pre rozvojové partnerstvo.

1.14 Výbor zároveň zdôrazňuje svoj postoj, ktorý zastával v rôznych nedávnych stanoviskách k modernej priemyselnej politike, že bolo zanedbaná možnosť vytvorenia zreteľných prepojení medzi opatreniami na úrovni EÚ a nutným zapojením vlád, priemyslu a zástupcov rôznych záujmov na národnej a regionálnej úrovni.

2. Vymedzenie pojmov

V stanovisku súpoužívané nasledujúce výrazy v takomto význame:

2.1 Tvorba politiky (governance): V príslušnej odbornej literatúre sa rozlišujú tri druhy *governance* ⁽⁵⁾. V prípade tvorby politiky „od základu“ prebieha koordinácia všetkých aktérov na miestnej úrovni a je výslovne orientovaná na činnosti týkajúce sa technológie akéhokoľvek druhu. Tvorba politiky „v sieťach“ sa vo veľkej miere zakladá na zosúladení a vzájomnom prepojení všetkých aktérov a najmä podnikov, výskumných ústavov a finančných ustanovizní. „Dirigistická“ tvorba politiky je založená na silnej koordinácii a centrálnej správe početných, zvlášť dôležitých aspektov, ako napríklad v oblasti financovania a zodpovednosti v oblasti výskumu.

2.2 Sociálne zodpovedný rozvoj územia ⁽⁶⁾

O sociálne zodpovednom rozvoji územia môžeme hovoriť vtedy, ak sa jeho rozvoj orientuje na otázky trvalej udržateľnosti, čím sú zohľadnené aj hospodárske, sociálne a ekologické aspekty. Označenie „sociálne zodpovedný“ je oprávnené, pokiaľ sa podarí:

- zakomponovať sociálne a ekologické požiadavky do hospodárskych rozhodnutí,
- založiť rozhodovací proces na spoločnom modeli hodnôt a na participatívnom postupe,
- podporovať príkladné postupy a sústavný dialóg v zmysle väčšej inovácie a konkurencieschopnosti medzi jednotlivými záujmami.

Na zostavenie sociálne zodpovednej stratégie rozvoja je potrebné:

- určiť, aké obyvateľstvo žije v príslušnej oblasti a
- ktoré hlavné hodnoty sú preň najdôležitejšie.

2.3 Sociálny kapitál územia

Sociálny kapitál sa dá vyjadriť rôznym spôsobom: kultúra spolupráce alebo konkurencie, zväzová dohoda alebo polarizované jednotlivé záujmové skupiny, modality učenia. Kultúrne tradície a spôsob organizácie môžu mať významný vplyv na prekážky,

⁽⁵⁾ P. Cooke et al., 1998, Regional Innovation System -The role of governance in a globalised world.

⁽⁶⁾ Tento koncept tvorí základ nového programu JESSICA, ktorý je vytvorený GR REGIO a financovaný ECB, a ktorý sa sústreďuje najmä na ozdravenie problematických oblastí aglomerácie veľkomiest.

ktoré by prípadne mohli brániť sociálne zodpovednému rozvoju územia. Pri podrobnejšom skúmaní sociálnych zdrojov (sociálneho kapitálu), ktoré sú k dispozícii na určitom území je potrebné rozlišovať medzi inštitucionálnym, kultúrnym, symbolickým, psychosociálnym a kognitívnym kapitálom.

— **Inštitucionálny kapitál:** do tejto oblasti spadajú schopnosti oficiálnych inštitúcií daného územia na ciele riešenie bezprostredných problémov, ako aj ich schopnosť konať, rýchlosť rozhodovacieho procesu, úroveň informovanosti organizácií a ich pružnosť, ako aj druh vzťahov medzi rôznymi organizáciami.

— **Kultúrny kapitál:** Zahŕňa tradície územia, vládnuce hodnoty a presvedčenia, jeho jazykové bohatstvo, ako aj sociálne vzťahy a vzorce správania ⁽⁷⁾.

— **Symbolický kapitál:** sa prejavuje v schopnosti územia zmobilizovať energiu potrebnú pre vlastný rozvoj a pôsobiť ako referencia pre podniky, ktoré tu pôsobia.

— **Psychosociálny kapitál:** tento druh kapitálu je založený predovšetkým na koncepte dôvery, na presvedčení, že existuje spoločný základ, ktorý má potenciál sa rozvíjať, ako aj na vedomí, že je možné vybudovať spoluprácu s jednotlivými skupinami a zväzmi.

— **Kognitívny kapitál:** Tu ide o kolektívne vedomosti, ktoré nesú byť zamenávané s vedomosťami jednotlivca. Odráža sa v organizáciách, ktoré tvoria vedomostnú infraštruktúru, t. j. vysokých školách, výskumných centrách, kultúrnych organizáciách a záujmových zväzoch, ako aj v podnikoch a organizáciách zodpovedných za rozvoj sociálneho dialógu ⁽⁸⁾.

2.4 Foresight ⁽⁹⁾(skúmanie budúcnosti): Budúcnosť ako výkon spoločnosti

Budúcnosť je potrebné formovať. Sú to práve ľudia, ktorí ju svojim cieľným konaním a čiastočne neočakávanými následkami svojho konania formujú. Budúcnosť sa preto nedá ľahko a jednoducho predvídať, ale ani vytvárať ako spoločenský výkon. Systematickým premýšľaním o pravdepodobných alebo možných udalostiach je možné prispieť k formovaniu budúcnosti. Ako oblasť výskumu je systematické zaoberanie sa budúcnosťou jedným z nástrojov hľadania spôsobov formovania budúcnosti, ktorá by lepšie spĺňala naše očakávania. *Foresight* preto nepozostáva z predpovedania budúcnosti, ale z rozvoja predstáv o budúcnosti zmenenej v porovnaní s dnešnou situáciou, ktorá sa stáva uskutočniteľnou vďaka faktorom ako technologické zmeny, zmeny životných a pracovných podmienok, zákonov, geopolitickej situácie vo svete a pod.

⁽⁷⁾ V antropológickom zmysle pozostáva kultúra zo vzorcov správania, ktoré sú získavané zo symbolov, kresieb, správania a duševnej práce a sú odovzdávané ďalej (Alberoni: Consumi e società).

⁽⁸⁾ F. Albuquerque et al., *Learning to innovate*, seminár OECD, 30.9. – 1.10.1999, Malaga/Španien.

⁽⁹⁾ Definícia pojmu *Foresight*: Systematický participatívny proces na sprístupnenie informácií a rozvoja vízií pre strednodobú a dlhodobú budúcnosť s cieľom dospieť k rozhodnutiam a zmobilizovať zdroje spoločnej akcie.

2.4.1 Na podporu hlavných princípov stanovených Európskou radou v Lisabone, Komisia vytvorila predpoklady pre realizáciu európskeho výskumného priestoru⁽¹⁰⁾. Potrebné finančné prostriedky boli začlenené do 6. rámcového programu, pričom sa zvláštna pozornosť venovala regionálnemu skúmaniu budúcnosti⁽¹¹⁾. Následne vytvorila Komisia oddelenie pre vedecké a technologické skúmanie budúcnosti a vzťahy s IPTS⁽¹²⁾, aby ďalej šírila *foresight* ako inovatívny model.

2.5 Demokracia blízka občanom

2.5.1 V posledných rokoch bol potvrdzovaný nielen princíp **subsidiarity**, ale aj otázka **blízkości občanom** nadobúdala na význame. Táto sa vyvinula na kultúrny postoj, prostredníctvom ktorého občania vyjadrujú svoje pranie byť priamo zapojení do procesu vytvárania dôležitých rozhodnutí. Vďaka novým technológiám sa vedomosti šíria takou rýchlosťou a v takom rozsahu, ako to predtým bolo nemysliteľné.

3. Zdôvodnenie

3.1 Na začiatku tretieho tisícročia sa EÚ ocitáva zoči-voči hlbokosiahlym štrukturálnym zmenám, ktoré zmenili v priebehu niekoľko málo rokov globálne prostredie, v ktorom európske podniky operujú a zapájajú sa do hospodárskej súťaže, na nepoznanie. Medzi tieto zmeny patria predovšetkým:

- Vďaka viac ako dvom miliardám ľudí, ktorí pribudli do oblasti trhového hospodárstva podliehajúceho pravidlám WTO, sa počet dostupných pracovných síl na voľnom trhu zdvojnásobil.
- hospodárska revolúcia, vyvolaná globalizáciou, zmenili hlboko zakorenené hospodárske modely a rovnováhu medzi ponukou a dopytom.
- Na scénu vystúpili noví hospodárski konkurenti, medzi inými klastre, ktoré pribudli k tradičným účastníkom na trhu.
- Podniky sú stále silnejšie koncipované ako zložky systému, ktorý poskytuje integrované siete vedomostí.
- Úspech podniku závisí v čoraz väčšej miere od verejnej tvorby politiky na danom území, ktorá sa musí prejavíť v spoločnej strategickej vízii.

⁽¹⁰⁾ KOM(2002) 565, konečné znenie, 16.10.2002.

⁽¹¹⁾ <http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/main.htm>.

<http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/seminar.htm>.

<http://www.regional-foresight.de/>.

<http://prospectiva2002.jrc.es/>.

⁽¹²⁾ Inštitút pre technologické skúmanie budúcnosti je jedným zo 7. inštitútov, ktoré spadajú pod SVC (Spoločné výskumné centrum).

— Nové formy verejnej a súkromnej politiky v jednotlivých regiónoch sú celosvetovo vzájomne poprepájané, pričom toto spojenie vykazuje silné demografické a hospodárske deformácie.

— Na nových liberalizovaných svetových trhoch sa bezohľadne udomácnili nové agresívne stratégie hospodárskych a obchodných prienikov, ktoré sú vo svojej podstate zamerané na vyhľadávanie slabín zahraničných trhov, z ktorých môžu potom profitovať.

3.2 V Ahoovej správe⁽¹³⁾ sa zdôrazňuje, že je nutná zmena modelov v tvorbe politiky, aby Európa bola konkurencieschopná a aby si uvedomovala výzvy podmienené štrukturálnymi zmenami.

3.2.1 Táto zmena modelov si vyžaduje:

— jasné zmeny zamerané na konkrétne dokončenie európskeho vnútorného trhu, na podporu inovácie a marketing nových produktov a služieb, aby sme pôsobili proti roztriešťovaniu, ktoré je hlavnou prekážkou rozvoja investícií, podnikov a zamestnanosti,

— prehodnotenie konceptov mobility pracovných síl v EÚ: Únia musí vytvoriť kanály na výmenu a mobilitu medzi vedeckými ústavmi, podnikmi a štátnymi orgánmi jednotlivých krajín, ako aj nové formy dialógu, aby napomohla uskutočniť európsky model spoločnosti založenej na vedomostiach a podporila vznik nových generácií klastrov vedomostí, nových technologických a priemyselných parkov, ako aj kompetenčných centier, technologických platforiem a klastrov,

— nový spoločný strategický koncept s nástrojmi participatívneho skúmania budúcnosti s cieľom zvládnutia vnútorných sociálnych a vonkajších hospodárskych výziev a zmenšenia priepasti medzi politickými cieľmi a konkrétnymi požiadavkami zapojenia všetkých regiónov, ktoré sa chcú odhodlať vykročiť smerom k spoločnosti založenej na vedomostiach,

— postupné vytvorenie vysoko profesionálnych „katalyzátorov vývoja“⁽¹⁴⁾ na jednotlivých územiach,

— podpora vytvorenia európskeho technologického inštitútu⁽¹⁵⁾ na zabránenie odlivu špičkových odborníkov v oblasti vedy resp. ich prilákanie z iných častí sveta do Európy, aby tak európske výkony v oblasti výskumu a inovácií získali nové impulzy,

⁽¹³⁾ „Creating an Innovative Europe“, správa o výskume a inovácii vypracovaná skupinou nezávislých odborníkov, ktorej predsedal Esko Aho, január 2006.

⁽¹⁴⁾ Osoby so zodpovedajúcim profesionálnym a technologickým pozadím, ktoré za pomoci technologických centier môžu podporovať malé a stredné podniky v inovačnom procese.

⁽¹⁵⁾ Pozri závery Európskej rady z 15.–16. júna 2006.

— rozhodné opatrenia EÚ na podporu pracovného preškolenia a na vyvinutie vhodných multidisciplinárnych profesionálnych profilov.

3.3 Výskum a vývoj, dizajn, výroba, logistika ⁽¹⁶⁾, marketing a služby pre zákazníkov sú stále viac integrované a tvoria jeden celok, ktorý spája zákazníkov s vývojármi, ktorí pripravujú nové produkty.

3.4 Nová podniková štruktúra je stále menej ovplyvňovaná vlastníctvom hmotného zariadenia a stále viac vlastníctvom nehmotného tovaru. Toto si vyžaduje lokalitu dobre vybavenú vhodnými štruktúrami tvorby regionálnej politiky potrebnými na podporu výrobných a odbytových kapacít pre tovary a služby a na zabezpečenie najlepších možných služieb pre zákazníkov.

3.5 Vytvorenie jednoznačnej regionálnej a miestnej identity, ktorá sa prejavuje vo forme sociálneho kapitálu, je jedným z rozhodujúcich faktorov, a to nielen na zmiernenie nebezpečenstva relokácií podnikov, ale aj preto, že nové umiestňovanie podnikov si vyžaduje špeciálne prispôbené a kvalitné služby na mieste. Takúto vysokú úroveň je možné dosiahnuť len so zodpovedajúco vyškolenými a senzibilizovanými pracovnými silami.

3.6 Uvedomovanie si regionálnej/miestnej identity u občanov, rozhodujúcich činiteľov v oblasti politiky a u sociálnych partnerov umožňuje integrovaný prístup k ekologickej a sociálnej trvalej udržateľnosti, ktorý by mohol ešte zvýšiť atraktivitu danej lokality.

3.7 Objavenie regionálnej a miestnej identity je založené na zmesi podpory, uznania a empatie pre súhrn spoločných hodnôt v rámci spoločnej vízie do budúcnosti. K podpore regionálnej a miestnej identity prispievajú:

— modely participatívnej a transparentnej tvorby politiky, ktoré sú realizované prostredníctvom delby právomocí rôznym aktérom a verejným a súkromným rozhodovacím centrami, prostredníctvom rozširovania kapacít na optimalizáciu organizačných, administratívnych a výkonných štruktúr, ako aj trvalo udržateľným hospodárením s dostupnými zdrojmi napríklad v oblasti dopravy, zdravotných služieb, materiálnych zdrojov, infraštruktúry, IKT atď.,

— vytvorenie „príťažlivého“ imidžu regiónu,

— analýzy SWOT ⁽¹⁷⁾,

⁽¹⁶⁾ Pozri „Európska politika v oblasti logistiky“.

⁽¹⁷⁾ Anglická skratka SWOT znamená *Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats*, teda silné stránky, slabiny, príležitosti a ohrozby.

— participatívne skúmanie budúcnosti, zamerané na vytvorenie vedomia spoločných vízií a stratégií,

— sieťová práca a výmena osvedčených postupov medzi jednotlivými regiónmi,

— *benchmarking*, aby sa porovnaním dalo poukázať na dobré výsledky regiónu.

4. Integrovaný územný prístup a systémy skúmania budúcnosti v oblasti územnej inovácie a výskumu

4.1 Integrovaný územný prístup a ľudské zdroje an miestnej úrovni

4.1.1 Aby mohli byť ľudské zdroje určitého územia efektívne využité, musia byť zohľadnené tieto aspekty:

— spoločný a strategický názor (skúmanie budúcnosti) na strednodobé a dlhodobé perspektívy technologického a inovačného rozvoja regiónu,

— štruktúrovaný sociálny dialóg na regionálnej a miestnej úrovni; v tejto súvislosti má zásadný význam rozsiahle zohľadnenie existujúcich právnych nástrojov v oblasti informácií a konzultácií ⁽¹⁸⁾,

— vzdelávacie štruktúry s vysokou kvalitou, ktoré sú zamerané na sústavnú kvalifikáciu ľudských zdrojov orientovanú na profesijné profily potrebné vzhľadom na perspektívy regionálneho rozvoja v rámci celosvetovej hospodárskej súťaže,

— predpokladá sa využívanie početných sociálnych nástrojov pre ľudské zdroje, ktoré sú postihnuté buď náhlymi zmenami trhu, ktoré im bránia v akomkoľvek rozvoji alebo úpadkom oblastí náchylných ku krízam,

— politika zameraná na sociálnu integráciu a rešpektovanie etnických menšín,

— inteligentné a zodpovedné vytváranie pružnosti v prospech rozsiahlych možností profesionálnej sebarealizácie („flexicurity“ ⁽¹⁹⁾);

— rozsiahle zapojenie občanov.

4.2 Integrovaný územný prístup a rozvoj nového a silnejšieho podnikateľského sektora

4.2.1 Integrovaný územný prístup môže byť podnetom a podporovať zakladanie a rozširovanie podnikov, najmä MSP, a to prostredníctvom vytvárania týchto vhodných podmienok:

— zjednodušenie administratívnej záťaže a odstránenie byrokratických prekážok pre zakladanie a rozširovanie podnikov,

⁽¹⁸⁾ Pozri dokument Európskej konfederácie odborových zväzov (ETUC) „Reštrukturalizácia – predvídanie reštrukturalizácie a jej sprevádzanie a podpora zamestnanosti: úloha Európskej únie“ (výkonný výbor ETUC, Brusel, 14.–15. júna 2005).

⁽¹⁹⁾ Flexicurity podľa vzhľadu Dánska, ECO/167, spravodajkyňa: Anita VIUM.

- štruktúry vzdelávania, profesijného odborného vzdelávania a ďalšie odborného vzdelávania, vzdelávania učňov s praktickými a teoretickými blokmi a sústavného ďalšieho vzdelávania v priebehu pracovného života, ktoré by mali sociálni partneri za pomoci bilaterálnych grémií spravovať so zameraním na budúcnosť,
 - integrované siete vysokých škôl, podnikov a výskumných centier, s pracovnými plánmi a metodologickými postupmi, ako aj homogénnymi štruktúrami, ktoré sú zamerané na transfer technológií,
 - vytváranie nových a oživovanie existujúcich priemyselných oblastí a technologickej vedomostných centier, ako aj integrovaných technologickej platform, v rámci ktorých by priemyselné oblasti založené na technológii rozširovali svoju činnosť na nové lokality na získanie know-how a na praktický výskum a – za predpokladu, že sa vzdáme konceptu miestnej blízkosti – vytvárali výrobné a odbytové systémy založené na spoločných hodnotách a stratégiách učiacich sa komunit (*learning communities*),
 - vytvorenie (aj za pomoci regionálnych agentúr pre rozvoj) vzájomne prepojených priemyselných a technologickej parkov, s cieľom rozvíjať v regiónoch primeranú infraštruktúru na zakladanie nových podnikov,
 - zlepšenie možností prístupu k finančným a úverovým zdrojom, a to aj prostredníctvom realizácie mechanizmov, ako napríklad iniciatívy Jeremie (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*) pre malé a stredné podniky, v celej Únii,
 - vytvorenie a šírenie mechanizmov na podporu sociálnej zodpovednosti podnikov,
 - podpora a posilňovanie spolupráce medzi sociálnymi partnermi a miestnymi hospodárskymi a sociálnymi aktérmi, a to prostredníctvom posilnenia ich výkonnosti ako inštitúcie a rozšírením sociálneho dialógu,
 - modernizácia miestnych systémov digitálnej komunikácie medzi všetkými hospodárskymi a sociálnymi aktérmi na mieste a príslušnými súkromnými a verejnými orgánmi a úradmi; osobitnú pozornosť je pritom potrebné venovať nástrojom ako *eGovernment*, *eBusiness*, *eCommerce*, telepráci ako aj vysokovýkonnej širokopásmovej komunikačnej sieti, ako napríklad sieti pre sprostredkovanie informácií GEANT⁽²⁰⁾ a systémom GRID⁽²¹⁾,
- posilnenie hodnôt, požadovaných v rámci programu JESSICA, ktorý je zameraný na integráciu veľkomestských okrajových oblastí,
 - infraštruktúry na podporu fyzickej, hospodárskej a sociálnej bezpečnosti občanov, podnikov a práce,
 - trvalá udržateľnosť integrovaného územného prístupu miestnej a regionálnej priemyselnej politiky; zlepšenie ochrany životného prostredia v rámci hospodárskych a priemyselných zmien.
- 4.3 *Integrovaný územný prístup, rámcový program pre konkurencieschopnosť a inováciu a súlad s inými oblasťami politiky Spoločenstva*

V roku 2005 dodali hlavy štátov a predsedovia vlád obnovenej Lisabonskej stratégie ďalší politický impulz tým, že osobitne zdôraznili do akej miery môžu európske hodnoty podnikatí modernizáciu hospodárstva a spoločnosti v globalizovanom svete.

4.3.1 Európska rada v marci 2006 stanovila priority, ktoré je potrebné sledovať v rámci prepracovaného partnerstva pre rast a zamestnanosť:

- viac investícií do vedomostí a inovácie,
- mobilizácia podnikateľského potenciálu, najmä MSP,
- vytvoriť viac nových, stabilných pracovných príležitostí pre prioritné skupiny obyvateľstva, najmä pre mladých ľudí⁽²²⁾, ženy, starších pracovníkov a ľudí s postihnutím, ako aj púre legálnych prisťahovalcov a menšiny.

4.4 Najmä program pre konkurencieschopnosť a inováciu zjednocuje v koherentnom rámci početné aktivity, ktoré sú zamerané na riešenie dôležitých problémov v oblasti konkurencieschopnosti a inovácie hospodárskeho a sociálneho súkolia Európskej únie a na vytváranie inovatívnych a produktívnych ekologických aktivít, pri ktorých sú sociálne zlučiteľné zdroje využívané efektívne.

4.5 Spomínaný špecifický program „Kapacity“ v siedmom rámcovom programe je zameraný na posilnenie výskumnej a inovačnej schopnosti, najmä prostredníctvom

- podpory MSP pri vyčleňovaní výskumných aktivít,

⁽²²⁾ Pozri napríklad Pakt pre mládež francúzskej vlády.

⁽²⁰⁾ Projekt GEANT vznikol v rámci spolupráce medzi 26 národnými výskumnými a vzdelávacími sieťami v 30 krajinách Európy, Európskou komisiou a DANTE (*Delivery of Advanced Network Technology to Europe*). Hlavným cieľom tohto projektu bolo vytvorenie siete GEANT, špeciálnej sieťovej multigigabyteovej databázy pre potreby výskumu a vzdelávania.

⁽²¹⁾ GRID je systém na integráciu a koordináciu zdrojov a užívateľov rôznych domén, napríklad lokalita, v ktorej sa nachádza užívateľ a server, rozličné administratívne oddelenia v jednom resp. rôznych podnikoch. Okrem toho sú v rámci systému v tejto súvislosti diskutované aj iné otázky: bezpečnostné opatrenia, platby, príslušnosť atď.

- podpory nadnárodných sietí „regiónov založených na vedomostiach“ pri vytváraní klastrov, sietí jednotlivých odvetví a technologických a priemyselných parkov, na ktoré majú byť napojené vysoké školy, výskumné centrá, podniky a regionálne orgány,
- mobilizácia výskumného a inovačného potenciálu regiónov konvergencie a najodľahlejších regiónov, a síce v súlade s aktivitami v rámci štrukturálnych fondov a kohézneho fondu.

4.5.1 Zapojenie MSP do výskumných a inovačných aktivít je však potrebné optimalizovať aj v rámci ostatných programov 7. rámcového programu („Spolupráca“, „Myšlienky“, „Ľudia“).

4.5.2 Ďalším dôležitým znakom všetkých programov je záväzok k podpore valorizácie výsledkov výskumu, čo je do veľkej miery v oblasti zodpovednosti miestnych a regionálnych orgánov. Na základe týchto konštatovaní považuje EHSV za nevyhnutnú vysokú úroveň koordinácie, koherencie a synergie s opatreniami Spoločenstva v oblasti regionálnej politiky a súdržnosti a s inými nástrojmi Spoločenstva na podporu územnej súdržnosti, ako aj so všeobecným a odborným vzdelávaním.

4.5.3 Okrem toho je nutné skoordinať už spomínané aktivity s regionálnou politikou v kontexte reformovaných európskych štrukturálnych fondov.

4.6 Aby mohli byť takéto iniciatívy realizované priamo na mieste, vyžadujú si vysokú úroveň koordinácie na zabezpečenie synergie a zabránenie prekrývaniu a vzájomným konfliktom, a najmä aj

- pružné podmienky, umožňujúce vytváranie synergií ako aj zodpovedajúce regionálne a miestne programy na prepojenie medzinárodných výskumných partnerov. Cieľom je naplnenie kritérií nadnárodnosti európskych projektov a realizácia výsledkov výskumu vo forme reálneho nárastu konkurencieschopnosti a zamestnanosti, ktoré môžu byť pomocou trvalých územných sietí medzi vysokými školami, priemyslom a výskumnými centrami prispôbené priamo prebiehajúcim priemyselným zmenám,
- pokrokové štruktúry pre všeobecné a odborné vzdelávanie, ktoré by funkčne zodpovedali požiadavkám hospodárskeho a priemyselného vývoja založeného na vedomostiach. Takéto štruktúry musia byť založené na vzdelávacích programoch zameraných na nové modely v oblasti technológie a výroby, v oblasti maloobchodu a spotreby, ako aj na systémoch sústavného ďalšieho vzdelávania, v rámci ktorých je možné predvídať reakcie na priemyselné zmeny a zmeny trhu,

- opatrenia na vytváranie kapacít vo vzťahu k inštitúciám, zväzom a sociálnemu dialógu s cieľom dosiahnuť efektívne plánovacie schopnosti a optimalizovať výskum a transfer technológie. Realizácia musí prebiehať v súlade s predstavami všetkých zainteresovaných hlavných hospodárskych a sociálnych aktérov na mieste a musí sa zameriavať na vytvorenie nových príležitostí pre podniky a možnosti vzdelávania, vyššej kvalifikácie a nových profesijných profilov pre ľudské zdroje,

- integrovaná regionálna a miestna politika, v rámci ktorej je mobilizovaný potenciál miestneho vývoja a posilňovaná schopnosť inovatívneho prispôbenia sa a plánovania do budúcnosti, s cieľom profitovať z výhod nových tokov tovarov a služieb a z ľudských zdrojov a kapitálu, ktoré vznikajú z globalizácie,

- konsolidovaný sociálny dialóg na miestnej a regionálnej úrovni, ktorý je dôležitý pre maximálne využitie výhod z predvídaní priemyselných zmien a zmien na trhu, ako aj zo všeobecného a odborného vzdelania ľudských zdrojov. V rámci tohto dialógu je potrebné zaistiť aj novú bezpečnosť pracovnej kariéry a novú pružnosť výroby, maloobchodu a služieb.

4.6.1 Výbor sa však domnieva, že tak 7. rámcový program pre VTR, ako aj nový program pre konkurencieschopnosť a inováciu, ku ktorým sa už výbor vyjadroval, sú založené príliš na prístupe „zhora nadol“, a preto v súčasnosti ešte neumožňujú v rámci spoluzodpovednosti odporúčané zapojenie a skutočnú aktívnu účasť verejných a súkromných aktérov rozvoja na miestnej a regionálnej úrovni. Pri takomto prístupe v podstate nie je zohľadnená úloha miestnych aktérov ako spoluzodpovedných činiteľov tvorby európskej politiky.

4.6.2 Európska únia by mala – o. i. prostredníctvom oboch už uvedených nástrojov – podporovať novú formu partnerstva na miestnej úrovni za účasti úradov, hospodárskych aktérov a najmä sociálnych partnerov a novú generáciu „miestnych a regionálnych zväzov pre rozvoj v globalizácii“⁽²³⁾. Na tom by sa mali podieľať všetci zainteresovaní do zmien v oblasti hospodárstva a politiky zamestnanosti, aby dokázali primerane reagovať na výzvy vyplývajúce z trhov a hospodárskej súťaže, pričom je potrebné myslieť v širších súvislostiach než len na miestnej úrovni, keďže táto sa stáva vzhľadom na ostatné vzájomne prepojené hospodárske priestory nebezpečnou hranicou.

⁽²³⁾ Pozri *Pacte industrial de la regio metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), v ktorom je stanovené, že konkurencieschopnosť regiónu závisí od kvality podnikov apracovných síl v tomto regióne.

4.7 Integrovaný územný prístup, participatívna tvorba politiky, sociálni partneri a občianska spoločnosť

4.7.1 Významná súčasť opatrení v prospech trvalo udržateľnej konkurencieschopnosti spadá do kompetencie miestnej a regionálnej úrovne. Pre túto úroveň **sú mimoriadne dôležité systémy tvorby politiky a spolupráca** medzi rôznymi miestnymi a regionálnymi územnými celkami, rôznymi úradmi a inštitúciami, sociálnymi partnermi, podnikmi a hospodárskymi a sociálnymi aktérmi občianskej spoločnosti, ktorí sú aktívni na mieste.

4.7.2 V otázke tvorby politiky poukazuje výbor na jedno zo svojich už prijatých stanovísk: „Súkromné zainteresované subjekty by mali konať a prevziať zodpovednosť prostredníctvom hmatateľných príspevkov a činov. Sociálny a občiansky dialóg je dôležitým nástrojom [...]“⁽²⁴⁾.

4.7.3 V otázke rozširovania sociálneho dialógu poukazujeme na to, že „výbor súhlasí s názorom Komisie, že sociálni partneri môžu na základe svojich poznatkov ... plniť zvláštnu alarmujúcu funkciu.“

4.7.4 Výbor je tohto názoru, že je potrebné zaviesť do praxe nekomplikované, proaktívne a reaktívne **sociálne a rozhodovacie systémy založené na účasti**, v rámci ktorých je zaručené vysoké, kvalitné zapojenie politickej, hospodárskej a sociálnej demokracie a nie je komplikovaný ani spomaľovaný rozvoj opatrení a iniciatív.

4.7.5 Zvlášť dôležitý je rozvoj **spoločného strednodobého a dlhodobého konceptu**, stanovenie a rozdelenie kompetencií s ohľadom na spoločné priebežné ciele, ako aj využitie pokroko-

vých a na regionálnej úrovni overených nástrojov, ako napríklad **skúmanie budúcnosti (foresight)**.

4.8 Integrovaný územný prístup a stratégia tvorby politiky v prospech sociálne zodpovedného rozvoja regiónov.

4.8.1 V našom prostredí, ktoré je otvorené celosvetovej hospodárskej súťaži je potrebné v rámci stratégie tvorby politiky v prospech sociálne zodpovedného rozvoja regiónov zaručiť trvalú dynamiku rozvoja s vysokou sociálnou kvalitou. Takáto stratégia musí preto zahŕňať najmä tieto aspekty:

- sústavné zlepšovanie kognitívnych a inovatívnych kvalít a schopností územného výrobného systému prostredníctvom systematických analýz a spoločné odhady sociálneho, hospodárskeho a technologického vývoja,
- vytvorenie globálnych referenčných sietí pre verejný a súkromný sektor na zabezpečenie jednoznačného trvalého vzájomného pôsobenia so svetovým trhom,
- vysoká úroveň ekologickej a sociálnej trvalej udržateľnosti rozvoja, a to tak vzhľadom na výrobu ako aj vzhľadom na spotrebu,
- efektívne a konsolidované metódy tvorby, šírenia a kolobehu vedomostí, informácií a sústavného ďalšieho vzdelávania aktérov v oblasti technológie, ako aj užívateľov a koncových spotrebiteľov,
- vypracovanie „miestnych a regionálnych sociálnych bilancií“ na meranie, kontrolu a hodnotenie dynamiky, ktorá je potrebná pre dosiahnutie kvalitatívnych a kvantitatívnych cieľov na základe spoločných noriem a metód na európskej úrovni.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁴⁾ Pozri Cesta keurópskej spoločnosti založenej na vedomostiach – príspevok organizovanej občianskej spoločnosti k Lisabonskej stratégii „(prieskumné stanovisko)“, spravodajcovia: OLSSON, BELABED, VANIERSEL.